

Kadınların Eğitim Düzeyi Arttıkça, İşgücüne Katılım İmkanları da Artmaktadır

Nimet ÇUBUKÇU

Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanı

Toprak İşveren: Ülkemizde, kadının çalışma yaşamındaki sorununu değerlendirir misiniz? Kadın İstihdamında sürekli bir düşüş yaşıyor. Bu konuda görüşlerinizi alabilir miyiz?

Nimet ÇUBUKÇU: Ülkemizde yasalardaki eşitlikçi yapıya rağmen, kadınların istihdam alanında işe girebilme, çalışma yaşamına girebilen kadınların mesleklerini sürdürebilme veya mesleklerinde yükselme doğrultusunda tüm potansiyelini ortaya koyabilme konusunda yaşadıkları bazı sorunlar mevcuttur. Bu sorunların temelinde ev ve iş yaşamını uzlaştırma hususu önemli bir yer teşkil etmektedir. Toplumsal rol dağılımında kadına atfedilen aile yaşamında çocuk bakımı yaşlı ve hasta bakımı gibi yükümlülüklerin eş ve/veya devletle paylaşılması büyük önem taşımaktadır.

Kadınların çalışma yaşamına katılımı konusuna bakıldığında bazı tespitler ortaya çıkmaktadır. Kadınların eğitim düzeyi arttıkça, işgücüne katılım imkanları da artmaktadır. Ancak, halen eğitimin her kademesinde kız çocukları için bir eşitsizlik söz konusudur. Bu eşitsizliğin giderilmesi, kadın emeğine vasıf kazandırılabilmesi için örgün eğitim yanında bilgi ve beceri geliştirmeye yönelik yaygın eğitime de ihtiyaç vardır.

Kadınların hem çalışma yaşamına girmesi, hem de girdikten sonra işte devamları konusunda yasalarda cinsiyete dayalı ayrımcılık söz konusu değildir. Ancak belli iş ve mesleklerin kadınlara uygun işler olarak toplumsal kabul görmemesi, görev dağılımında adil davranılmaması, özellikle kayıt dışı sektörde ücretlerin düşük tutulması gibi bazı ayrımcılık örnekleriyle karşılaşılmaktadır.

İş piyasasında iş ve mesleklerin "kadın işleri" ve "erkek işleri" olarak ayrışıp toplumsal kabul görmesinden dolayı, kadınlar ancak geleneksel kadın mesleklerinde yoğunlaşmakta, daha düşük statülü ve ücretli işlerde çalışmaya razı olmaktadır. Bu işler süreli ve geçici çalışmayı, sosyal güvencesizliği beraberinde getirmektedir.

Yoğun olarak tarım sektöründe yer alan kadınlar, çoğunlukla ücretsiz aile işçisi konumunda çalışmakta, gelir elde etmemeleri veya gelir azlığı nedenleriyle, yasal bir engel olmamasına rağmen sosyal güvenlik kapsamına büyük ölçüde girememektedirler.

Türkiye’de üç farklı sosyal güvenlik kuruluşu bulunmaktadır. İşçi statüsünde çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumuna (SSK), memur statüsünde çalışanlar Emekli Sandığına, bağımsız çalışanlar ise BAĞ-KUR kapsamında yer alabilmektedirler. Ancak bir işyerinde çalışmasına rağmen sigortalı olmayan çok sayıda kadın vardır. Ev kadınlarına isteğe bağlı sigortalılık imkanı sağlayan Bağ-Kur uygulaması primlerin yüksekliği, prim ödemede eşe bağımlı olma ve yeterli bilgi sahibi olmama gibi nedenlerle sınırlı kalmaktadır.

Çalışma yaşamına girebilen kadınlar, aile yaşamında çocuk, yaşlı ve hasta bakımı gibi yükümlülükleri nedeniyle tüm potansiyelini ortaya koyamamakta veya iş yaşamından ayrılmak zorunda

kalmaktadırlar. Ev ve iş yaşamını uzlaştırma konusunda yaşadıkları sorunların çözümü için gerekli kreş, gündüz bakımevi gibi sosyal destek kurumları ülkemizde tüm çabalara karşın yeterli sayıya ulaşamamıştır.

Toprak İşveren: Kadınlara istihdam sağlayacak ne gibi politikalar üretiliyor?

Nimet ÇUBUKÇU: Kadınların iş yaşamına katılımları ve iş yaşamındaki konumlarının iyileştirilmesine yönelik olarak çeşitli çalışmalar sürdürülmektedir.

Bilindiği gibi eğitim, kadının toplumsal yaşamının diğer alanlarına katılımının da temel unsurudur. Eğitim durumlarına bağlı olarak kadınlarımız pek çok alanda başarılı tablolar sergileyebilmektedir. Ülkemizde, eğitimin her kademesinde kız çocuklarının okullaşma oranları artmakta olup, bugün yüksek oranda üniversite mezunu kadına sahip bulunmaktayız. Bu paralelde tıp, hukuk, mimarlık gibi alanlarda ve üniversitelerimizde kadınların sayıları giderek artmakta ve önemli başarılarla imza atılmaktadır.

Bakanlık olarak öncelikli alanlar arasında kabul ettiğimiz kadın istihdamının önündeki engelleri ortadan kaldırmak ve sorunlara çözüm üretmek amacıyla yapılan çalışmalar özetle şunlardır:

- AB Müktesebatına Uyum Ulusal Programımızda yer alan taahhütlerimizden biri "Doğum izinleri ve Ebeveyn İzni Müessesinin Tesis" ile ilgilidir. Kadınların istihdama giriş ve istihdamda kalışlarını çok yakından ilgilendiren çocuk bakımı sorumluluğunun paylaşılması amacıyla Bakanlığım tarafından Kanun Tasarısı hazırlanmıştır. Tasarı ile işçi ve memur olarak çalışan kadınlarımızın ücretsiz doğum izinlerinin anne ve babaların kullanabileceği ebeveyn izni haline getirilmesi, evlat edinme halinde bu izin haklarından yararlanabilmesi amacıyla ülkemizin koşulları ve ilgili AB Direktifleri dikkate alınarak hazırladığımız Kanun Tasarısı TBMM Genel Kurulunun gündemindedir.
- Ülkemizde sosyal politikalar ve istihdam alanında kadın-erkek eşitliği konusunda önemli gelişmeler kaydedilmektedir. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığımızca hazırlanan ve Haziran 2003 tarihinde yürürlüğe giren Yeni İş Kanunu eşitlikçi bir yaklaşımla hazırlanmıştır.
- Yeni İş Kanununa bağlı olarak "Gebe veya Emziren Kadınların Çalıştırılma Şartlarıyla Emzirme Odaları ve Çocuk Bakım Yurtlarına Dair Yönetmelik" ile "Gebe veya Emziren Kadınların Çalıştırılma Şartlarıyla Emzirme Odaları ve Çocuk Bakım Yurtlarına Dair Yönetmelik" yürürlüğe girmiştir.
- Kamu Personel alımlarında cinsiyet ayrımcılığı yapılmamasına ilişkin "Personel Temininde Eşitlik İlkesine Uygun Hareket Edilmesi" konulu 2004/7 sayılı Başbakanlık Genelgesi 15 Ocak 2004 tarihinde 25347 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiş olup, tüm kamu kurum ve kuruluşlarının söz konusu Genelgeye uymaları zorunludur.
- Türkiye'nin AB istihdam stratejisine dahil olma çabaları sürdürülmekte, kadın istihdamının da artırılması hususu hazırlanacak ülke stratejisinin önemli bir boyutunu oluşturmaktadır. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından, AB İstihdam Stratejisine dahil olmak üzere çalışmalar sürdürülmektedir. Türkiye, Avrupa Birliğinin Cinsiyet Eşitliği Topluluk Programına 2003-2006 dönemi itibarıyla katılım sağlamakta ve bu çerçevede duyarlık artırıcı seminerler desteklenmektedir.

- Türkiye’de kadın istihdamının geliştirilmesine yönelik olarak Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü ve AB Komisyonu işbirliği ile “Aktif İşgücü Programları Projesi” yürütülmektedir. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğünün de Yürütme Komitesinde yer aldığı Projenin hedef gruplarından birisi de kadınlardır. Bu çerçevede kabul edilen kadın projeleri desteklenmekte olup, böylece kadın istihdamının geliştirilmesine katkıda bulunulacaktır.
- Ayrıca düşük düzeyde olan kadınların işgücüne katılımını artırmak amacıyla; Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu (TESK), Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) ve kadın sivil toplum kuruluşları tarafından yürütülen çeşitli çalışmalar ve projelere Bakanlığımıza bağlı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü işbirliği kuruluşu olarak katılmakta ve katkı sağlamaktadır.
- Ülkemizde küçük ve orta ölçekli işletmelere ve girişimcilere önemli destek ve katkı sunan KOSGEB'in kadın girişimcileri de benzer hizmetlerle desteklemesi amacıyla, KOSGEB'e bağlı olarak çalışmalarını sürdüren "Girişimciliği Geliştirme Merkezi" tarafından 2006 yılı içerisinde Ankara'da "Kadın Girişimcilik Eğitimi" düzenlenmesi hususunda anılan Merkezle işbirliği yapılmaktadır.
- Ulusal Programın mevcut içeriğine göre Sosyal Politikalar ve İstihdam başlığı altında 9 yasal düzenlemeye ilişkin uyum çalışmaları sürdürülmektedir.
 - 9. Kalkınma Planı çerçevesinde İşgücü Piyasası Özel İhtisas Komisyonu kapsamında kadın istihdamı konusuna özel önem verilmekte, gerek vizyonda toplumsal cinsiyet eşitliğine, gerekse alınacak tedbirler arasında kadın istihdamının artırılması amacıyla tedbirlerin yer almasına vurgu yapılmaktadır.

Hükümetimizin gündeminde yer alan istihdamın artırılması ve işsizlik sorunun çözümünü sağlayacak politikaları geliştirmek ve uygulamak ile ilgili kuruluş Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığıdır. Tüm toplumsal alanlarda olduğu gibi istihdam alanındaki politika ve programlara toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifini yerleştirme konusu Bakanlığımıza bağlı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğünün görev alanına girmektedir. Bir koordinasyon kuruluşu olarak Genel Müdürlük icracı kuruluşlar ile işbirliği içerisinde bu görevini yerine getirmektedir.

Toprak İşveren: Eğitim dışında kalan kadınların istihdama yönlendirilmesi konusunda ne gibi çalışmalarınız var?

Nimet ÇUBUKÇU: Türkiye’de yeni uygulamaya başlanan aktif işgücü programlarında eğitim ağırlıklı çalışmalar sürdürülmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından uygulanan çok sayıda mesleki eğitim ve geliştirme programları vardır. İŞKUR tarafından da işgücü piyasasının gereksinimlerini göz önüne alarak işgücü yetiştirme ve iş ve meslek danışmanlığı hizmetleri verilmektedir. Yine İŞKUR’un uyguladığı *Toplum Yararına Çalışma Programları* projesi vardır. Bu projenin amacı beklenmeyen ekonomik ve sosyal olaylar sonucunda (ekonomik kriz ve doğa afetleri gibi) işsiz kalanların mağduriyetlerini geçici süreli işler bularak bir ölçüde gidermek amaçlanmaktadır.

İŞKUR’un uyguladığı diğer iki önemli proje *Özelleştirme ve Sosyal Destek Projesi* ve *Aktif İşgücü Programları Projesi*’dir. Özelleştirme ve Sosyal Destek Projesi kapsamında aktif politika olarak özelleştirme nedeniyle işini kaybedenleri yeniden işe yerleştirmek ve özelleştirmenin sosyal etkilerini

takip ederek destekleyici politikalar oluşturmak amaçları güdülmektedir. Söz konusu programlar kadınlarımıza açık programlardır.

Aktif İşgücü Programları Projesi ise, hem maddi hem de kapsam olarak çok geniş bir proje olup, AB fonlarından desteklenmektedir. Bu projenin amaçlarından birisi de çeşitli istihdam tedbirleri ile istihdamın artırılmasıdır. Bu çerçevede kadın istihdamının artırılması için destek verilmektedir.

Küçük ve orta ölçekli kuruluşlara yönelik olarak, KOSGEB çok çeşitli eğitim ve danışma programları sunmaktadır. Bunlar arasında genel eğitim programları gibi genel girişimcilik eğitim programı, genç girişimci geliştirme programı gibi özel amaçlı programlar da bulunmaktadır.

Toprak İşveren: Özellikle kız çocuklarının eğitimi konusunda neler yapılabilir?

Nimet ÇUBUKÇU: Türkiye kız çocuklarının eğitimi bakımından Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi, Dördüncü Dünya Konferansı Pekin Eylem Planı ve Deklarasyonu, 2000 Yılı Birleşmiş Milletler Özel Oturumu Pekin+5 Sonuç Belgesi ve Siyasi Deklarasyonu belgelerinde taahhütte bulunmuş, Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi ile ilişkileri çerçevesinde de bu konudaki kararlılığını uluslararası belgelerde belirtmiştir.

Ülkemizin hedefi 2010 yılına kadar kız ve erkek çocuklar için okullaşma oranını % 100'e ulaştırmaktır. Bu bağlamda uluslararası kuruluşlar, devlet kuruluşları ve sivil toplum örgütlerinin işbirliği ile Ülkemizin öncelikle az gelişmiş bölgelerini ele alarak giderek ülke geneline yaygınlaştırmaya başlayan program ve projeler yürütülmektedir. Bu program ve projelerden en önemli ikisi Milli Eğitim Bakanlığının koordinatörlüğünde sürdürülmektedir.

Birincisi, Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğü koordinatörlüğünde ilgili kurum ve kuruluşların katılımı ile UNICEF tarafından desteklenen, "Kız Çocuklarının Okullaşmasına Destek Kampanyası" **kız çocuklarının okullaşma oranlarının en düşük olduğu 53** ilde hayata geçirilmiştir. "Haydi Kızlar Okula" sloganıyla başlatılan projenin amacı, ilköğrenim çağındaki (6-14 yaş) kız çocuklarının Okullaşma oranlarının artırılması, eğitim sistemi dışında kalan, okulu terk eden ya da devamsızlık yapan öğrencilerin ilköğretime kazandırılmasıdır. Proje kapsamında 2003 yılından 2005 yılı sonuna kadar 175.451 kız çocuğu ilk öğretime kazandırılmıştır. Projenin uygulama alanı 2006 – 2010 yılları itibari ile 81 ile çıkarılmıştır. Söz konusu Kampanyanın Merkez Yürütme Kurulu'nda yer alan Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2006-2010 yılı çalışmalarında Teknik Ekip'te yer almaktadır.

İkincisi ise, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Avrupa Birliği arasında imzalanarak yürürlüğe giren "Temel Eğitime Destek Programı" dır. Söz konusu Program , Eylül 2002'de başlamış olup 2007 yılında sona erecektir. Cinsiyete ilişkin konular projenin merkezinde bulunmakta ve İllerdeki Yatılı Bölge Okullarının kız öğrenci dostu ortamda tasarlanmasının sürdürülmesi ve inşa edilmesinin üzerinde durularak proje süresince takip edilmesine önem verilmektedir. Programda Adıyaman, Bingöl, Erzurum, Kars, Muş, Siirt illerinde kızların okullara kaydolmalarını teşvik edici ve sürdürücü girişimler üzerine odaklanılacağı planlanmaktadır. Bakanlığımıza bağlı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Temel Eğitime Destek Programı kapsamında yapılan ve yapılacak çalışmaların değerlendirildiği Merkez Yürütme Kurulunda yer almaktadır.

Toprak İşveren: Kadının toplumsal yaşama katılması, sosyal statüsünün artırılması, içinde buldukları toplumun gelişmişlik düzeyi ile aynı doğrultuda. Bu anlamda bizim ülkemizde kadının yeri nedir?

Nimet ÇUBUKÇU: Ülkemizde, Cumhuriyet dönemindeki demokratikleşme hareketleri içerisinde kadın-erkek eşitliğini sağlayıcı çabalar öne çıkarılmış, hazırlanan tüm Anayasalarda kadın-erkek eşitliği garanti altına alınmış, gerçekleştirilen devrimler kadının toplumda eşit birey olmasını sağlamıştır.

Tarihsel süreç içerisinde kadınların toplumsal konumunun gelişmesi açısından yasal düzenlemeler gözden geçirilmiş kadın erkek eşitliği konusunda yasal zemin güçlendirilmiştir.

Bugün ülkemizde eğitim, sağlık, istihdam, karar mekanizmalarına katılım gibi kalkınmanın temel alanlarında kadınların durumuna baktığımızda, önemli gelişmeler kaydedilmesine rağmen, kadın-erkek eşitliği açısından istenilen edilen düzeyde olmadığını görmekteyiz.

Çeşitli Kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, üniversitelerimiz tarafından kadınlara yönelik çalışmalar sürdürülmekle birlikte, kadınların Cumhuriyetin başlangıcından günümüze istenilen düzeye ulaşabilmesi, toplumda layık olduğu yere gelmesi için yapılması gereken daha çok iş bulunmaktadır. Bunun başarılması için her şeyden önce ilgili tüm kesimlerin kadına ilişkin çalışmalar hakkında bütüncül bilgiye ulaşmasına uygun ortam oluşturmak, sosyal sorumluluğun paylaşılması için tüm ilgili kesimlerin sürecin içinde yer almasını sağlamak ve yararlı olacaklarını düşündükleri katkıları almak gerekmektedir. İşte bu amaçla Bakanlığımıza bağlı Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü bu misyonu yerine getirmek üzere çalışmalarını sürdürmektedir. Ancak bu hedefin başarılması görüş ve güç birliğini gerektirir.